

бурним розвитком права. Наприклад, в його монографії досить багато уваги приділено проблемі систематизації адміністративного права в виді Основ адміністративного законодавства СРСР: «Незалежно від того, буде чи радянське адміністративне право кодифіковано в формі Основ адміністративного законодавства Союзу СРР і союзних республік і адміністративних кодексів союзних республік чи буде здійснена кодифікація по окремих галузях управління і групам однорідних адміністративно правових інститутів, передостаннє вирішити питання: охоплювати чи кодифікацією ці норми адміністративного права, які містяться в міжгалузевих кодексах, уставах, положеннях і правилах?» [4, с. 105]. Однак в даний час галузь адміністративного права налічує настільки значительну кількість джерел, що про це, мабуть, нецільово вести розмову (і практична можливість такої кодифікації є дуже сумнівною).

Висновки. Перегляд україномовної і російськомовної юридичної літератури ХХ ст., присвяченої проблемам кодифікації адміністративного права, дає підстави зробити висновки про те, що найбільш глибоко цю проблему досліджував Олександр Прокоф'євич Корень. Він є єдиним автором, який розробив такий вид систематизації, як кодифікація, застосовуючи її до адміністративного права на монографічному рівні, в 1962 р. він захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему «Кодифікація радянського адміністративного права», а в 1970 р. на матеріалах дисертаційного дослідження опублікував одноіменну монографію. В статті проаналізовані можливості використання його праць в сучасній українській науці адміністративного права. Перспективи подальших досліджень представляються в можливості адаптації авторських пропозицій з урахуванням сучасних тенденцій розвитку публічного права України [с. 5].

Список використаних джерел:

1. Вовк Ю. Проблема кодифікації адміністративного законодавства України: історичний досвід / Ю. Вовк // Право України. – 2003. – № 12. – С. 120–122.
2. Петков С. Кодифікація адміністративного законодавства як основа реформування публічної влади в Україні / С. Петков // Держава та регіони. Сер. Право. – 2010. – Вип. 2. – С. 100–103.
3. Корень А. Кодифікація радянського адміністративного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А. Корень ; МГУ. – М., 1962. – 14 с.
4. Корень А. Кодифікація радянського адміністративного права / А. Корень. – М.: Юрид. лит., 1970. – 134 с.
5. Мішина Н. Сучасні процеси децентралізації виконавчої влади та реформування місцевого самоврядування в Україні / Н. Мішина // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – Одеса: Юридична література, 2014. – Т. XIV. – С. 228–233.

УДК 342.9+355

САУНІН Р.Д.

НАЦІОНАЛЬНІ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ: РІЗНА СУТНІСТЬ

Здійснено порівняльний аналіз Національної гвардії України як військового формування з правоохоронними функціями та національної гвардії Російської Федерації як державної військової організації. На основі праць учених, чинного законодавства України та Росії та інших джерел встановлено, що, незважаючи на схожі назви, вони мають різну мету та створені різними способами. Основне призначення першої – захист та охорона життя, прав, свобод і законних інтересів громадян; другої – забезпечення державної безпеки.

Ключові слова: Національна гвардія України, національна гвардія Російської Федерації, збройні формування, військові формування, права людини.

© САУНІН Р.Д. – кандидат юридичних наук, викладач кафедри тактичної підготовки військ (Національна академія внутрішніх справ)

Осуществлен сравнительный анализ Национальной гвардии Украины как военного формирования с правоохранительными функциями и национальной гвардии Российской Федерации как государственной военной организации. На основе трудов ученых, действующего законодательства Украины и России, других источников установлено, что, несмотря на схожие названия, они имеют разную цель и созданы различными способами. Основное назначение первой – защита и охрана жизни, прав, свобод и законных интересов граждан; второй – обеспечение государственной безопасности.

Ключевые слова: *Национальная гвардия Украины, национальная гвардия Российской Федерации, вооруженные формирования, воинские формирования, права человека.*

A comparative analysis of the National Guard of Ukraine – the military formation with law enforcement functions and the national guard of the Russian Federation – the state military organization is carried out. Based on the works of scientists, the current legislation of Ukraine and Russia, other sources found that, despite the similar names, they have different goals and created in various ways. The main purpose of the first is to protect and protect life, rights, freedoms and legitimate interests of citizens; The second is to ensure state security.

Key words: *National Guard of Ukraine, national guard of the Russian Federation, armed formations, military formations, human rights.*

Вступ. Після початку агресії Росії проти України (березень 2014 р.) у повній відповідності до Конституції України законодавчим органом України – Верховною Радою – була створена Національна гвардія України (НГУ). Через два роки (квітень 2016 р.) Президент Росії своїм указом створив Федеральну службу військ національної гвардії Російської Федерації (національну гвардію Росії). Дослідження мети створення, способу створення, а також компаративістичний аналіз цих структур є актуальним, оскільки країни знаходяться фактично у стані «гібридної» війни.

Проблемами дослідження феномена, що винесений у назву статті, так чи інакше займалися вчені різних галузей науки, такі як Ю.В. Аллеров, В.В. Галунько, О. В. Кривенко, М.В. Лошицький, С.Т. Полторак, О.М. Шмаков та інші. Але, незважаючи на значний внесок зазначених вчених у вирішення цих та інших наукових проблем, вказані науковці розкривали не відмінності сутності Національної гвардії України та національної гвардії Росії, а досліджували інші – більш широкі, спеціальні або суміжні актуальні питання.

Постановка завдання. Мета статті – на основі аналізу відповідних нормативно-правових актів, праць учених та інших джерел з'ясувати сутність національних гвардій України та Росії та їх відмінності.

Результати дослідження. Однією із провідних внутрішніх функцій держави є правоохоронна, яка притаманна будь-якій державі – чи то демократичній, чи тоталітарній. В умовах агресії з боку російсько-сепаратистських сил для нас цікавими є події, які мають місце у сфері правоохоронної діяльності країни-агресора [1]. Так, 5 квітня 2016 р. президент Росії своїм указом створив Федеральну службу військ національної гвардії, яка одразу ж усією демократичною спільнотою як всередині Росії, так і за її межами почала піддаватися шаленій критиці [2; 3; 4].

Однак ця критика носить більше емоційний, ніж науковий об'єктивний характер. Ще більшої актуальності цьому дослідженню надає те, що національні гвардії України та Росії мають тотожні назви, що може привести до неправильного розуміння чи, ще гірше, – до аналогії в розумінні діяльності цих двох правоохоронних структур, сутнісні властивості яких є абсолютно протилежними.

Варто зазначити, що формування такого типу існують у багатьох країнах. Класичним прикладом є Національна жандармерія Франції, яка є гілкою Збройних Сил Франції, відповідальна за громадську безпеку, має поліцейські обов'язки перед цивільним населенням. Вона є військовим формуванням, але з 2009 р. входить до Міністерства внутрішніх справ [5].

Схожими є засади діяльності й Національної гвардії України, що є військовим формуванням із правоохоронними функціями, яке входить до системи Міністерства внутрішніх справ України та створене Законом України від 13 березня 2014 р. № 876-VII «Про Національну гвардію України» [6].

Позитивним також є те, що одним із основних напрямів діяльності Національної гвардії України є заходи щодо вступу до Асоціації сил жандармерії та поліції країн Європи та Середземного моря (FIER), серед перших засновників якої є саме Франція, а також інші країни-учасниці ЄС – Італія, Іспанія, Португалія. Ця поважна міжнародна правоохоронна структура містить правоохоронні органи у статусі військової установи країн Європи та Середземного моря. В умовах сьогодення до неї входять національні підрозділи (жандармерії, гвардії, карабінери) Франції, Італії, Іспанії, Португалії, Туреччини, Нідерландів, Марокко, Румунії та Йорданії. Крім того, асоційованими членами організації є Національна жандармерія Аргентини та Чилійські Карабінери [7].

Таким чином, Національна гвардія України йде шляхом розвитку засад своєї діяльності, яка синхронізується із правоохоронними функціями демократично розвинених країн, насамперед – учасниць ЄС,

які сповідують принцип забезпечення прав і свобод людини та громадянина, відповідно до якого Людина є найвищою цінністю.

Виходячи з позицій високого рейтингу спеціальних національних правоохоронних утворень розвинутих демократичних країн та України В. Путін зробив, на наш погляд, спробу відібрати повністю дискредитовані своєю антидемократичною діяльністю внутрішні війська Росії, давши їм цивілізовану назву.

Першим чинником компаративістичного аналізу засад національної гвардії України і Росії є призначення (мета) створення. У відповідності до указу президента Російської Федерації першою метою національної гвардії Росії є забезпечення державної та суспільної безпеки. І лише другою є захист прав і свобод людини і громадянина, що саме по собі є неправильним, оскільки за загально визнаними принципами міжнародної спільноти [8, 9] первинною цінністю визнається людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, а всі інші цінності, в тому числі держава, є вторинними. Більше того, треба знати, що права і свободи людини в Європейському Союзі та в сучасній Україні – це не те саме, що в Росії.

У Росії діє своє специфічне псевдорозуміння прав і свобод людини, яке протиставляється патріархом руської православної церкви Кирилом західному «человекопоклонничеству» [10]. Дотримуючись його хибної теорії, державні чиновники Росії на чолі з В. Путіним, державний механізм беруть за основу теорію прав людини «русского миру», у відповідності до якої не права і свободи окремого індивіда є найвищою цінністю, а общинний, колективний інтерес. Іншими словами, в основу береться гірший варіант соціологічної теорії права, відповідно до якого права окремого індивіда, який «виокремлюється» серед інших (наприклад, у законний спосіб виступає проти протиправного режиму В. Путіна), можуть порушуватись. І таке порушення для російського правоохоронця не буде вважатися порушенням прав людини.

Другим чинником компаративістичного аналізу національних гвардій є спосіб їх створення. Слід зауважити, що згідно зі статтею 17 Конституції України на території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом [11]. Відповідно до букви і духу Конституції Національна гвардія України створена згідно із Законом України від 13 березня 2014 р. № 876-VII «Про Національну гвардію України» [6].

Конституція Російської Федерації аналогічного положення не містить, але ч. 9 ст. 1 Федерального закону від 31 травня 1996 р. «Про оборону» зазначає, що створення й існування формувань, що мають військову організацію і озброєння та військову техніку або в яких передбачається проходження військової служби, не передбачених федеральними законами, забороняються і переслідуються за законом [12].

Більше того, ст. 208 Кримінального кодексу РФ за створення збройного формування (об'єднання, загону, дружини чи іншої групи), не передбаченого федеральним законом, а також за керівництво таким формуванням або за його фінансування передбачає кримінальну відповідальність [13]. І навіть у російській юридичній літературі абсолютна більшість авторів незаконними визнають збройні формування, утворення і діяльність яких не врегульована федеральними законами [14].

Отже, національна гвардія Росії є військовим формуванням, створеним у спосіб, не передбачений законом, за що формально мала б настати юридична відповідальність згідно з федеральними законами РФ.

Третім чинником є компаративістичний аналіз основних функцій, який дає нам можливість з'ясувати, що серед функцій (завдань), між якими неможливо встановити взаємно однозначну відповідність, варто звернути увагу на таке основне завдання національна гвардія Росії, як «участь у боротьбі з екстремізмом». НГУ не має такої функції, термін «екстремізм» в українському правовому полі відсутній взагалі. Більше того, нам невідомо і про застосування цього терміна в законодавстві країн Європейського Союзу.

Не заглиблюючись у фундаментальне дослідження цього поняття, зрозуміло, що під прикриттям цього терміна національна гвардія Росії зможе виконувати завдання, які не матимуть нічого спільного із захистом життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян.

Четвертим чинником нашого аналізу є коротка характеристика керівників національних гвардій України та Росії, яка стала нам відомою з відкритих джерел командувача Національної гвардії України Ю. Аллерова [15] та директора національної гвардії Росії В. Золотова [16], оскільки від них напряду залежить рівень забезпечення прав і свобод громадян від протиправних посягань зовні та недопущення таких порушень самими військовослужбовцями.

Російський директор національної гвардії В. Золотов є вихідцем із лав КДБ та приватних і державних охоронних структур, з 2000 р до 2013 р був начальником Служби безпеки Президента РФ В. Путіна [17]. Водночас чинний Командувач НГУ Ю. Аллеров є професійним військовим, який служив у віддалених гарнізонах України і ніколи не був близьким до вищих керівників держави; позитивним також є те, що він є науковцем у сфері військових наук [18; 19; 20]. На наш погляд, коментарі тут зайві.

П'ятим чинником аналізу є якісний склад національної гвардії Росії, яка буде укомплектовуватися спеціальними загонами швидкого реагування, зокрема із числа тих військовослужбовців, які розганяли мирні зібрання російських громадян на Болотній [21], та особами із числа ліквідованого українського «Беркуту», які перейшли на сторону агресора [22]. І тут, на наш погляд, теж коментарі зайві.

Висновки. Національна гвардія України функціонує у відповідності до демократичної правової традиції з метою захисту прав людини на стандартах ЄС, очолюється та комплектується особами, які сповідують первинність прав людини перед іншими цінностями.

Національна гвардія Росії очолюється і комплектується особами, особисто відданими В. Путіну, її основною метою є забезпечення подальшого панування тоталітарного режиму (забезпечення державної та суспільної безпеки), а захист прав і свобод людини є вторинним та розуміється у системі цінностей «руського миру».

Список використаних джерел:

1. Постанова Верховної Ради України «Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором»: за станом на 01 лютого 2016 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Голос України, 2015. – № 15.
2. Указ «Вопросы Федеральной службы войск национальной гвардии Российской Федерации» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kremlin.ru/acts/news/51648>.
3. Зачем президенту Путину Национальная гвардия? Русская служба BBC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.com/russian/russia/2016/04/160406_national_guard_expert
4. Национальная гвардия или «Президентская рать»? Общественное движение «Россия для всех» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.russiaforall.ru/material.jsp?matid=220>
5. Gendarmerie [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gendarmerie.interieur.gouv.fr:8080/Sites/Gendarmerie/Presentation/Effectifs>
6. Закон України Про Національну гвардію України: за станом на 01 лютого 2016 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Голос України, 2014. – № 48.
7. Прес-брифінг «Перспективи вступу Нацгвардії до Асоціації сил жандармерії та поліції країн Європи та Середземного моря у статусі військової установи (FIEP)» (ВІДЕО) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ngu.gov.ua/ua/news/pres-bryfing-perspektivy-vstupu-nacgvardiyi-do-asociaciyi-syl-zhandarmeriyi-ta-policiyi-krayin>
8. Всеобщая декларация прав человека. Принята и провозглашена в резолюции 217 А (III) Генеральной Ассамблеи от 10 декабря 1948 года: за станом на 01 лютого 2016 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Голос України, 2008. – № 236.
9. Конвенция про захист прав людини і основоположних свобод: за станом на 01 лютого 2016 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Голос України, 2001. – № 3.
10. Патриарх Кирилл назвал ересью защиту прав и «человекопоклонничество». – Новая газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.novayagazeta.ru/news/1701561.html>
11. Конституція України: за станом на 01 лютого 2016 року. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Відомості Верховної Ради України, 1996. – № 30.
12. Федеральный закон «Об обороне». Принят Государственной Думой 24 апреля 1996 года. Одобрен Советом Федерации 15 мая 1996 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravo.gov.ru/proxy/ips/?docview&page=1&print=1&nd=102041583&rdk=31&&empire=>
13. Уголовный Кодекс Российской Федерации. Принят Государственной Думой 4 мая 1996 года. Одобрен Советом Федерации 5 июня 1996 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&link_id=1&nd=102041891
14. Понятие «незаконное вооруженное формирование» согласно современному уголовному законодательству. Б.Ш. Бейбулатов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yurclub.ru/docs/criminal/article104.html>
15. Указ Президента України № 733/2015 від 30 грудня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yurclub.ru/docs/criminal/article104.html>
16. Указ «О директоре Федеральной службы войск национальной гвардии Российской Федерации – главнокомандующем войсками национальной гвардии Российской Федерации» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kremlin.ru/acts/news/51646>
17. Золотов В.В. Материал из Википедии – свободной энциклопедии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Золотов_Виктор_Васильевич.
18. Аллеров Ю.В. Материал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Аллеров_Юрий_Володимирович
19. Указ Президента України від 23 серпня 2011 року № 861/2011 «Про присвоєння військових і спеціальних звань»: за станом на 01 лютого 2016 р. – К.: Офіційний вісник Президента України, 2011. – № 25.
20. Указ Президента України від 23 серпня 2014 року № 678/2014 «Про присвоєння військових і спеціальних звань»: за станом на 1 лютого 2016 р. – К.: Офіційний вісник Президента України, 2014. – № 37.
21. Российское правительство считает, что разгон митинга на Болотной не нарушил свободу слова и собраний. – Ведомости [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vedomosti.ru/politics/articles/2015/02/05/ne-demonstranty-a-pogromschiki>
22. «Беркут» та інші зрадники України тренуються на російській базі знищувати ворога. – Преса України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uapress.info/uk/news/show/64787>